

2013

Seminari Estat de Pau

[Catalunya, nació de pau]

Com enfocar la seguretat i la defensa en un nou Estat d'Europa

Document

Índex

1. Introducció.....	4
1.1. El valor del diàleg i la cooperació	5
1.2. Un nou concepte de seguretat	6
1.3. Potencialitat de la cultura de pau a Catalunya.....	6
2. Riscos, perills i amenaces afrontats tradicionalment pels exèrcits.....	7
2.1. La seguretat del territori	8
2.2. El crim organitzat i el narcotràfic.....	8
2.3. El terrorisme	9
2.4. Els conflictes armats	9
2.5. Pertànyer a l'Aliança Atlàntica (OTAN) és un risc.....	10
2.6. La proliferació d'armes.....	11
2.7. La informació i la contrainformació.....	11
2.8. El control i la guerra del ciberespai.....	11
2.9. Els efectes de les catàstrofes naturals, dels desastres ecològics i del canvi climàtic per causes humanes	12
3. Altres riscos, perills i amenaces a la seguretat.....	13
3.1. La cultura de la violència.....	13
3.2. La violència quotidiana no organitzada i la de la petita delinqüència.....	13
3.3. La violència de gènere i la violència en les famílies.....	13
3.4. La desigualtat i l'exclusió social	14
3.5. La restricció de drets i llibertats en nom de la seguretat i de la raó d'estat.....	14
3.6. La vulnerabilitat del model energètic i dels recursos estratègics.....	14
3.7. La fam i la pobresa extrema, i les migracions que se'n deriven.....	15
3.8. El sistema econòmic i financer	15
3.9. El predomini del bé privat sobre el bé comú	15

4. Síntesi de les tesis exposades.....	16
4.1. La majoria d'amenaques a la seguretat no es resolen amb un exèrcit.....	16
4.2. Afrontar els riscos reals demana prendre mesures en molts camps.....	16
4.3. Hi ha perills i amenaces no contemplats en l'anàlisi tradicional de la seguretat.....	16
4.4. Un nou estat europeu té una oportunitat única d'innovar en seguretat i defensa	16
4.5. Un país més segur, un país amb defensa civil.	17
4.6. Catalunya ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau.....	17
4.7. El moviment pacifista és un actiu important del nostre país.....	17
4.8. Catalunya ha desenvolupat també un marc legal per promoure la pau	17
4.9. Les organitzacions socials catalanes participen activament en el moviment internacional per la pau	18
4.10. Tenim la capacitat per generar un nou sistema de seguretat i de defensa	18
Primers signants, participants del seminari Estat de Pau.....	19

Annex en un altre document. Vegis a www.estatdepau.cat

1. Introducció

Aquest document pretén ser una contribució al diàleg social sobre la seguretat i la defensa dels estats i, en aquest sentit, donar arguments perquè, tant els estats existents com els de nova creació, com podria esdevenir Catalunya en el futur, abordin els conflictes des d'una perspectiva no militar i abandonin la defensa armada com a pilar de la seguretat.

Tots els estats en l'Europa del segle XXI poden i s'han de plantejar un nou sistema de seguretat i de defensa que faci front a la complexitat de riscos, perills i amenaces que els afecten. Si Catalunya esdevé un nou estat tindrà una oportunitat històrica per plantejar un nou model de seguretat i de defensa, que serveixi, fins i tot, de model per a d'altres estats de l'entorn.

Catalunya és avui una nació oberta al món, amb esperit constructiu i tarannà pacífic i dialogant a favor de l'entesa i l'harmonia entre els pobles. Això s'ha palesat sovint de maneres diferents, en molts diversos àmbits i, també, en pronunciaments institucionals del nostre Parlament, o en les paraules de Pau Casals en el marc de les Nacions Unides l'any 1971, reafirmant la seva identitat catalana i la de Catalunya com a nació de pau.

Aquests trets de la identitat catalana ja es manifestaven en temps medievals, en realitats com Pau i Treva, el Consolat de Mar o les Corts Catalanes. En les darreres dècades, s'han mantingut en la lluita no violenta de l'Assemblea de Catalunya i de la Marxa de la Llibertat, inspirades, entre d'altres, per Lluís Mª Xirinacs; en els nostres dies, s'han expressat en multitudinàries mobilitzacions pacífiques, com Volem l'Estatut de 1977, Campanya del No a l'OTAN en el Referèndum de 1986 (en què Catalunya va dir NO majoritàriament), Aturem la Guerra d'Iraq 2003, pel Dret de Decidir 2006, contra la sentència del Tribunal Constitucional sobre l'Estatut al 2010, o els centenars de consultes sobre la independència 2009-2011. El poble català ha preservat la seva identitat, tot descartant la violència per a la seva afirmació nacional i mostrant respecte cap a altres pobles, cultures, llengües i identitats.

La convivència, el respecte, el diàleg i la cooperació són valors vigents i compartits, majoritàriament i de forma molt transversal, per la societat catalana, com ho mostra l'esperit democràtic, pacífic, cívic i no violent de la manifestació de l'11 de setembre de 2012 i la cadena humana del proppassat 11 de setembre de 2013, esdeveniments històrics no només per la seva magnitud sinó també pel seu desenvolupament modèlic, per la seva claredat en la reivindicació a favor de Catalunya i en contra de ningú.

1.1. El valor del diàleg i la cooperació

El procés de recuperar i d'exercir la nostra sobirania s'ha de fer amb els valors del diàleg i de la cooperació, bases d'una cultura de pau, que Catalunya té com a propis. Els mitjans que fem per assolir aquest objectiu no poden contradir aquests valors que prefiguren els fonaments i les característiques del nou estat.

El Parlament de Catalunya proclamava l'any 2003:

“Cal impulsar una nova cultura de la pau, basada en l'abolició de la guerra i en el compromís d'arribar a acords pacífics que solucionin els conflictes; la pràctica de la noviolència; la promoció dels drets humans; el respecte dels drets dels infants; la promoció del desenvolupament econòmic i socials sostenible; la reducció dels desequilibris econòmics i socials fins a eradicar la pobresa; la construcció de la seguretat global i el desarmament progressiu; l'esforç per a protegir el medi natural de les generacions presents i futures; el respecte i el foment de la igualtat de drets i oportunitats de les dones i els homes; i l'eliminació de les formes de racisme; xenofòbia i dels actes d'intolerància.

Els ciutadans de Catalunya s'han manifestat molt sovint a favor de la pau i la solidaritat internacionals. Des d'expressions de la solidaritat concretes en molts conflictes i crisis, fins a la pràctica d'opcions per la pau, com l'objecció de consciència al servei militar, la insubmissió o l'objecció fiscal, entre altres. En aquest sentit, Catalunya es vol sumar als països impulsors i capdavanters de noves polítiques que ajudin a construir una societat en pau i es vol comprometre a col·laborar positivament en el repte de substituir la cultura de la violència per la cultura de la pau (De la Llei 21/2003, 4 de juliol, de foment de pau).”

Plenament d'acord amb aquesta manifestació del Parlament de Catalunya, en el sentit d'impulsar una nova cultura de pau, fem públic aquest document-proposta, per tal que orienti les múltiples i transcendents decisions que caldrà prendre en un futur immediat, si el poble de Catalunya decideix avançar cap a un estat propi.

Les persones tenen dret a la seguretat i a la pau, i els estats tenen el deure de garantir la seguretat dels seus ciutadans i el de cooperar amb els altres estats per la pau internacional. Les persones se senten segures quan estan lliures de por, protegides d'amenaques contra la seva vida, assistides en les seves necessitats bàsiques (habitatge, salut, educació, pensions, renda bàsica garantida...) i quan els seus drets i les seves llibertats són degudament reconeguts i promoguts, i se'n garanteix eficaçment el seu exercici.

1.2. Un nou concepte de seguretat

En coherència amb l'exposició anterior, el concepte de **seguretat humana** estableix que l'objecte de protecció són les persones i no l'estat, que n'és l'eina per a garantir-la. Aquest nou concepte, que el Programa de Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) va relacionar per primer cop al 1994 amb la necessitat d'un desenvolupament real dels pobles, vol donar resposta a un concepte fallit de "seguretat nacional" que, durant segles, ha construït tot un entramat militar-industrial i una doctrina de defensa armada que no ha estat capaç de resoldre, de forma eficaç, les principals amenaces per a la ciutadania, malgrat les inimaginables cotes de destrucció i de mort que la humanitat ha patit.

Catalunya, des del moment que es projecta com un nou estat, ha d'optar de manera decidida per la seguretat humana, la pau i la cooperació internacional, per atendre les necessitats i la seguretat de les persones. Garantir la defensa de les persones i del país no pressuposa necessàriament dotar-se d'estructures pròpies de segles passats. Seria un greu error vincular la seguretat a la creació d'un nou exèrcit, o a l'enfortiment d'exèrcits ja existents. La història mostra que els exèrcits han generat moltes desgràcies, inseguretat i malbaratament de recursos.

Volem un estat fonamentat en els valors de la cultura de la pau: democràcia, justícia social, solidaritat, inclusió, diàleg, que cerqui la dignitat, el benestar i la felicitat humanes.

1.3. Potencialitat de la cultura de pau a Catalunya

Catalunya, igual que altres països de la Unió Europea que han sofert guerres civils, ocupació o repressió sistematitzada, ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau i de resistència no violenta per evitar cometre les errades del passat. Aquest tarannà ha cristal·litzat en moviments d'objecció de consciència i d'insubmissió que van acabar amb el servei militar obligatori, en lluites antimilitaristes, en protestes socials i en altres iniciatives de treball per la pau.

En l'àmbit institucional Catalunya també ha desenvolupat un marc legal per promoure la pau (la Llei del foment de la Pau de 2005) i ha creat estructures innovadores a Europa, com el Consell Català de Foment de la Pau, l'Oficina de Promoció de Pau i Drets Humans i l'Institut Català Internacional per la Pau (ICIP).

Una part de la societat catalana s'ha organitzat entorn de les organitzacions de pau, d'una banda, i de diversos centres de formació i d'investigació, de l'altra, que han desenvolupat tasques de formació continuada, de foment de la participació ciutadana

en processos de pau i de governabilitat, de promoció dels drets humans, de creació de xarxes d'intercanvi d'informació amb organitzacions d'arreu del món, etc. amb una aportació molt rellevant. Altrament, la presència en organismes internacionals de persones catalanes expertes en matèria de relacions internacionals, cooperació, administració internacional, diplomàcia pública, drets humans i construcció de pau té també un potencial important a l'hora d'influir positivament en l'escena global.

2. Riscos, perills i amenaces afrontats tradicionalment pels exèrcits

La seguretat d'una societat es basa a prevenir, evitar i, arribat el cas, fer front a les diferents violències que pot patir la població per part d'agents interns o externs que no respectin el consens social establert com a regla de convivència.

Un estat democràtic té l'obligació de protegir la població dels riscos, perills i amenaces que poden afectar-la, i, per tant, ha de protegir les infraestructures, el territori, els serveis bàsics i estratègics, i el sistema d'ordenament polític, social i cultural democràticament acordat. Per això es dota de diversos instruments de seguretat interior: departaments d'informació i diversos cossos que, armats o no, haurien de vetllar per fer complir les lleis.

Els estats s'han dotat tradicionalment d'exèrcits, la funció històrica dels quals és teòricament la defensa armada del territori i de la seva població en el cas d'un atac exterior. Els exèrcits també intervenen en conflictes externs, sovint a causa dels compromisos contrets amb organismes internacionals o amb aliances que tenen interessos particulars. I, en casos molt concrets, els exèrcits participen en accions contra els efectes de catàstrofes de diversa naturalesa. Però, en realitat, moltes vegades els exèrcits han servit per reprimir les revoltes interiors o per afavorir determinades opcions polítiques.

Repassem breument els riscos, els perills i les amenaces que avui ens afecten, per a la protecció dels quals els estats han assignat tradicionalment aquesta tasca, en gran part, als exèrcits:

2.1. La seguretat del territori

En el marc de l'Europa occidental i mediterrània, i donada la ubicació geoestratègica de Catalunya, no es percep en cap dels nostres veïns, ni en el nostre entorn - amb els quals tenim llaços d'amistat i cooperació - cap perill o amenaça d'atac o d'invasió que justifiqui tenir un exèrcit. A més, el marc de la Unió Europea impedeix, a la pràctica, l'esclat de conflictes armats entre països membres.

Per tant, pot semblar suficient disposar d'uns cossos de seguretat interna reestructurats i amb nous valors, convenientment preparats i ben dotats amb equipaments adequats, tant per a la protecció civil com per al control de fronteres i tasques de defensa preventiva. Ara bé, les circumstàncies poden canviar i, en un món violent i imprevisible, Catalunya com qualsevol poble, té el dret i la necessitat de protecció i de seguretat. Per tant, caldria crear un sistema de defensa i de seguretat, però més adient, més viable i més eficient que el que ofereixen els exèrcits.

Tenint en compte el nostre lloc en el món i en l'Europa contemporània, la nostra contribució específica ha de ser la d'experimentar i difondre un model de societat sense exèrcit, amb el mínim recurs a la utilització de la força en conflictes i violències, tant interns com externs. Ara tenim l'oportunitat de ser un país que posi a punt un sistema de protecció i de defensa civils que compti amb la població i amb les seves institucions, inspirat en diverses experiències de resistència civil del segle XX. (Vegeu annex 2.1.)

Tenim l'oportunitat històrica de començar a crear un sistema de seguretat i de defensa, eficient i innovador, basat en la força de la noviolència, fet per voluntaris i professionals, amb bon coneixement teòric i pràctic, enquadrats en un Cos de Protecció i de Defensa Civils, per intervenir en la seguretat i l'estabilitat interior, fonamentat en un poble motivat per defensar la seva cultura i el seu país. (Vegeu annex)

2.2. El crim organitzat i el narcotràfic

Aquests són perills i amenaces reals que afecten la vida de moltes persones. Una agència d'informació, uns cossos de seguretat i una justícia, ben organitzats i eficients, són la resposta més adequada per fer front als seus efectes.

Tanmateix, sense un tractament integral de les causes i dels efectes (legals, econòmics, psicològics, tant dels malfactors com de les víctimes), les mesures

només repressives difícilment poden aconseguir l'eradicació del crim organitzat i del narcotràfic. (Vegeu annex 2.2)

2.3. El terrorisme

Aquest és un risc, un perill i una amenaça que està sobredimensionat en l'agenda política i mediàtica, tot i que no provoca més víctimes que altres perills i amenaces que anirem analitzant. Aconsegueix el seu objectiu de crear por, terror, sobre la ciutadania. Sabem que hi ha grups armats que fan actes terroristes per donar visibilitat a la seva causa, i que, per moltes raons que donin, sempre són injustificables. Són atacs que reforcen els aparells repressius de l'estat i destrueixen les llibertats i els drets ciutadans.

En qualsevol cas els exèrcits no són l'instrument adequat per fer front a actes terroristes. Precisament, els atacs són realitzats per grups que actuen a la clandestinitat, i la realitat demostra que un exèrcit no té cap possibilitat de neutralitzar-los. En aquest sentit la resposta ha de ser semblant a la del crim organitzat i del narcotràfic: una agència d'informació, la coordinació internacional, uns cossos de seguretat i una justícia, ben organitzats i eficients, són la resposta més adequada per afrontar els efectes del terrorisme.

Tanmateix, sense un tractament integral de les causes i dels efectes (legals, econòmics, de política exterior, psicològics, tant dels malfactors com de les víctimes), les mesures només repressives difícilment poden aconseguir l'eradicació del terrorisme. (Vegeu annex 3)

2.4. Els conflictes armats

De conflictes, n'hi ha i n'hi haurà. La seva conversió en conflictes armats, molt sovint, és la dramàtica conseqüència dels interessos i de les polítiques geoestratègiques adoptades per les potències mundials. I, en un món globalitzat, encara que no siguin amenaces directes, ens afecten d'una o altra manera

L'esclat de conflictes armats genera un seguit de conseqüències que poden acabar esdevenint una amenaça directa o indirecta fins i tot per a regions o col·lectius que no estiguin involucrats directament en les causes o la dinàmica del conflicte armat en qüestió. Alguns dels fenòmens normalment vinculats als conflictes armats, i que superen les fronteres estrictes de la regió en què tenen lloc, són el flux massiu de persones que fugen del seu país, la desestabilització política d'algunes regions, el comerç il·legal d'armes, l'extensió d'accions bèl·liques des de l'epicentre del conflicte

envers regions veïnes o properes, la politització de diàspores i comunitats a l'exili que volen jugar un rol en el conflicte que s'esdevé al seu país d'origen, o bé els atacs o els atemptats contra objectius (civils, militars o d'infraestructures) de països que participen en un conflicte armat.

D'altra banda, en aquells casos en què determinats governs sí que tenen una intervenció decisiva en un escenari bèl·lic aliè també caldria considerar com un risc envers la població l'enorme quantitat de recursos de tot tipus que s'hi inverteixen, en detriment de la satisfacció de necessitats més importants o urgents de la ciutadania. Tot i que per a la majoria d'estats del món la probabilitat d'intervenció en tercers països és empíricament baixa, la simple possibilitat que aquesta intervenció es pugui produir i la necessitat d'estar preparats per dur-la a terme, en qualsevol moment i circumstància, explica en bona mesura l'enorme despesa militar de molts països que no pateixen (i tenen un escàs risc de patir) un conflicte armat o una invasió militar. En aquest sentit, cal advertir contra els efectes perversos d'organismes internacionals o governs que utilitzen la presumpta i eventual necessitat d'intervenir militarment en determinats contextos per tal d'exigir esforços pressupostaris constants i absolutament desproporcionats per mantenir actives, preparades i modernitzades les capacitats bèl·liques.

Les Nacions Unides i altres organismes internacionals (OSCE, UE, ASEAN...) s'haurien de dotar de Centres de Prevenció i Resolució de Conflictes, i de recursos suficients per alertar, evitar, resoldre, apaivagar o reduir l'impacte de la violència armada.

La millor contribució a la pau i a la seguretat mundial no pot estar fonamentada a cap estat, i menys en el cas d'un nou petit estat, en una força militar pròpia, que forçosament serà limitada, sinó en l'aportació de les seves capacitats en el manteniment de la pau, la reconstrucció i la reconciliació de la societat afectada per la guerra. (Vegeu annex 2.4.)

2.5. Pertànyer a l'Aliança Atlàntica (OTAN) és un risc

Des del seu naixement, l'OTAN és una força multinacional armada que defensa els interessos dels Estats Units i dels seus aliats. L'OTAN ha decidit, des de 1999, poder atacar unilateralment qualsevol país, sense mandat de les NNUU. Les seves intervencions poden suscitar respostes contra les poblacions dels països membres.

L'actitud més prudent serà no participar en aquestes aliances armades i teixir noves aliances amb països que vulguin intervenir en els conflictes internacionals donant suport a una refundació de les Nacions Unides i del Consell de Seguretat, que

permeti la creació de cossos de seguretat de nova concepció (cascs blaus) propis i no cedits pels estats, com fins ara.

2.6. La proliferació d'armes

La proliferació d'armament, nacional i internacional i el seu comerç, legal o il·legal, incrementa el risc i el perill de violència i de conflictes armats. Cal reduir i arribar a abandonar la producció i la comercialització de tot tipus de components o armaments militars. Cal també adherir-se als tractats internacionals de desarmament i de regulació del comerç d'armes, i promoure'n de nous. (Vegeu annex 2.6.)

2.7. La informació i la contrainformació

La informació ha estat sempre molt important en els conflictes humans, però avui ha passat a ser decisiva. Ja hem comentat que una bona Agència d'Informació i un bon Observatori de Conflictes són la base de qualsevol decisió fonamentada en matèria de seguretat i de pau. Òbviament, amb la mundialització que vivim, hem de treballar en xarxa, amb socis fiables, contrastant informació.

El suport de l'opinió pública és avui imprescindible per a qualsevol actuació legítima d'un govern democràtic. Aquests serveis públics d'observació i d'informació han de contrastar les informacions amb les d'altres actors socials que tenen coneixement directe dels conflictes. També cal un rendiment de comptes regular dels cossos de seguretat i dels organismes públics d'informació a comissions mixtes formades pel Parlament, el Govern i la ciutadania organitzada, per evitar que treballin per interessos partidistes o econòmics. (Vegeu annex 2.7.)

2.8. El control i la guerra del ciberespai

La guerra electrònica i el control de la privacitat ciutadana feta per institucions públiques o empreses privades, amb accés il·legal a xarxes, amb atacs informàtics, amb escoltes i captació il·legal de dades, amb càmeres al carrer, a través de les xarxes socials, amb les targetes, etc. és avui un dels més probables i greus perills i amenaces que vivim.

En un tema tan fràgil i vital com aquest, cal invertir en la màxima seguretat dels sistemes informàtics públics i privats, amb sistemes de control múltiples (diversos programes informàtics, infraestructura informàtica i de telecomunicacions, i equips

humans independents, que processin les mateixes dades) i amb transparència sobre l'ús públic de la interconnexió de bases de dades i l'autorització judicial per a realitzar-la. Els cossos de seguretat han de preveure alternatives a un col·lapse de les xarxes, provocat per ciberatacs o per caigudes del sistema elèctric.

2.9. Els efectes de les catàstrofes naturals, dels desastres ecològics i del canvi climàtic per causes humanes

Aquests fets provoquen necessitats, de vegades urgents, que precisen de sistemes d'ajuda d'emergència, sovint a gran escala. De fet, les víctimes de les catàstrofes són molt més nombroses que les de les guerres i, paradoxalment, els mitjans disponibles per aquestes emergències són infinitament inferiors.

Cal una òptima xarxa nacional i internacional de serveis de bombers, protecció civil i sanitaris, amb plans de contingència. Però també calen uns bons sistemes de predicció i de prevenció, amb els controls ambientals adequats, per actuar contra les causes quan sigui possible. Les forces de seguretat juguen el seu paper de mantenir l'ordre en aquestes situacions.

Per contra, no entenem que la funció de les unitats militars, incloses les especialitzades, sigui fonamentalment aquesta, ni que s'utilitzi per a la seva justificació. Cal coordinar l'acció humanitària de les ONG en casos d'emergències, amb un servei públic nacional o internacional permanent i de qualitat.

3. Altres riscos, perills i amenaces a la seguretat

Al costat dels perills i de les amenaces esmentats, cal considerar-ne d'altres que van més enllà dels encarregats tradicionalment, en part o totalment, a les forces armades, ja que provenen més de la violència estructural i cultural que de la violència directa.

3.1. La cultura de la violència

És una herència que determina la manera de resoldre els conflictes, alhora que avui es converteix en un negoci directe per als qui venen productes que en fan la seva apologia (audiovisuals, jocs, cançons, llibres, etc.) i un negoci indirecte per als qui surten beneficiats dels conflictes armats quotidians, nacionals o internacionals.

Els mitjans de comunicació han de complir la funció social d'informar amb veracitat contrastada. No es pot acceptar que juguin a favor dels seus interessos empresarials o d'actors que els financen, amb informacions parcials per influir sobre l'opinió pública o el govern, tot incitant-los a la violència, la guerra o la repressió. (Vegeu annex 3.1).

3.2. La violència quotidiana no organitzada i la de la petita delinqüència

Com a resposta a algunes necessitats derivades de desajustaments personals i socials, la violència quotidiana no organitzada i la violència relacionada amb la petita delinqüència són un dels resultats de la cultura de la violència que afecta més gent. La policia i la justícia són els elements habituals per combatre-les. (Vegeu annex 3.2.).

3.3. La violència de gènere i la violència en les famílies

Estan arrelades en la ideologia patriarcal, que genera i normalitza la pràctica d'accions violentes envers les dones pel sol fet de ser-ho. El maltractament exercit pels homes, amb diferents intensitats i modalitats, ocasiona patiments físics, sexuals, psíquics i morals, a l'hora que profana la dignitat de les dones, cosa que transgredeix un dret humà fonamental.

Tanmateix, aquesta ideologia patriarcal fa que aquestes pràctiques violentes s'aprenuin i que, un cop interioritzades, tant per homes com per dones, es reproduïxin i es perpetuïn, també en l'àmbit familiar, contra els membres més indefensos i deseparats (infants, servei domèstic, avis...) provocant-los greus danys, dels quals romandran serioses seqüeles.

Tot i la necessitat d'una cobertura judicial i d'una acció policial que emparin i protegeixin les víctimes, i les previnguin dels agressors, cap d'aquests dos àmbits pot resoldre del tot les violències de gènere i familiar. Cal reclamar transformacions estructurals (ideològiques, educatives, de valors....) de més amplitud i profunditat. (Vegeu annex 3.3.).

3.4. La desigualtat i l'exclusió social

La desigualtat i la crisi econòmica, amb el deteriorament de la cohesió social, són un polvorí, que pot esclatar en violències de tot ordre. Cal eliminar-ne les causes i no ocupar-se només dels efectes.

La resposta exclusivament policial i judicial no només és del tot insuficient per resoldre aquestes situacions, sinó que és un error contraproduent, que pot provocar més violència. (Vegeu annex 3.4.)

3.5. La restricció de drets i llibertats en nom de la seguretat i de la raó d'estat

Aquesta restricció, així com la manca de control democràtic i efectiu dels controladors, és una amenaça permanent per a la seguretat de la ciutadania, i més encara quan no s'actua contra les causes del terrorisme i de la violència social. (Vegeu annex 3.5.)

3.6. La vulnerabilitat del model energètic i dels recursos estratègics

La vulnerabilitat del model energètic i dels recursos estratègics, com són l'aigua potable, el sòl cultivable, els boscos o els oceans, i la inseguretat alimentària i sanitària, entre d'altres, són els perills i les amenaces més reals, i alhora menys visibles, que vivim avui i que condicionen les generacions futures. (Vegeu annex 3.6)

3.7. La fam i la pobresa extrema, i les migracions que se'n deriven

Si la violència estructural té una cara dramàtica que ens fa sentir vergonya, és la fam, que fa malviure prop de mil milions de persones al món (una de cada set), en mata més de 30 milions cada any i, en gran part, provoca les grans migracions a la recerca d'unes condicions de vida mínimes. (Vegeu annex 3.7)

3.8. El sistema econòmic i financer

Aquest sistema està regit per organismes internacionals, influït decisivament pels clubs transnacionals de les elits globals, més o menys secrets (Bidelberg, Davos...), i genera violència econòmica estructural. Són prou conegudes algunes de les trobades de diversos fòrums i clubs d'aquestes elits, que suplantem els espais democràtics de decisió.

El sistema financer actual, globalitzat, és el megapoder que, com hem vist en les crisis que ha provocat, influeix en tots els altres sistemes humans (socials, polítics, econòmics, culturals, mediàtics, energètics, militars, farmacèutics, alimentaris...) i en tots els països, perquè ha monopolitzat i privatitzat la font del poder: la creació del diner mitjançant el crèdit amb interessos, atorgat als qui volen afavorir i negat als qui volen perjudicar. (Vegeu annex 3.8.)

3.9. El predomini del bé privat sobre el bé comú

El predomini del lucre i de la cobdícia privades sobre l'interès general, i dels interessos privats sobre els interessos públics, és un altre dels riscos importants actuals. Els dos darrers segles han estat un paradigma de la confrontació ideològica, econòmica, política i, fins i tot, bèl·lica entre l'hegemonia del bé privat o la del bé comú. Ara hi predomina el bé privat d'uns quants, i en veiem les nefastes conseqüències.

Per fonamentar la pau, hem de generar un sistema econòmic i polític que cerqui el màxim equilibri dinàmic entre els beneficis privats i els beneficis socials, entre l'interès particular i l'interès general. (Vegeu annex 3.9)

4. Síntesi de les tesis exposades

4.1. La majoria d'amenaces a la seguretat no es resolen amb un exèrcit

L'anàlisi realitzada ens fa adonar que la majoria de riscos, de perills i d'amenaces (econòmiques, socioambientals, cibernètiques, terroristes, pandèmiques, delictives, etc.) que una societat contemporània europea pot patir no són resolubles per part d'un exèrcit, i molts d'ells tampoc no ho són per part de cossos de seguretat interna.

4.2. Afrontar els riscos reals demana prendre mesures en molts camps

Per fer front a aquests riscos, perills i amenaces cal prendre un conjunt de mesures en diversos àmbits, més enllà dels tradicionalment considerats propis de la seguretat i de la defensa, sense el qual les accions legislatives, policials i judicials tenen uns límits sovint frustrants.

4.3. Hi ha perills i amenaces no contemplats en l'anàlisi tradicional de la seguretat

Al costat dels riscos, del perills i de les amenaces coneguts, cal tenir-ne en compte d'altres, que van més enllà dels tradicionalment considerats propis de la seguretat i de la defensa, perquè més que de violència directa, són de violència estructural i cultural.

4.4. Un nou estat europeu té una oportunitat única d'innovar en seguretat i defensa

La possibilitat de contemplar la creació d'un nou estat a l'Europa contemporània és una oportunitat única per innovar, tot creant un nou tipus d'estat sense el llast d'estructures obsoletes, orientat a afrontar, amb intel·ligència i eficàcia, els riscos, els perills i les amenaces de la violència directa i els de la violència estructural i cultural.

4.5. Un país més segur, un país amb defensa civil.

Avui disposem de diverses experiències i pistes per generar col·lectivament i creativament respostes adequades per fer un país més segur per als seus habitants. Cal fer un esforç col·lectiu per conèixer-les, estudiar-ne la seva viabilitat i la seva possible adaptació. Especialment la més innovadora: un sistema de protecció i de defensa civils.

4.6. Catalunya ha desenvolupat una cultura política a favor de la pau

Per fer front a aquest repte tenim una gran potencialitat. Catalunya, igual que d'altres països europeus que han sofert guerres civils, d'ocupació i/o de repressió, ha generat una cultura política a favor de la pau i de la resistència no violenta, per no patir els errors del passat. Això ha permès desenvolupar una voluntat social i política cap a l'estabilitat i la pau, no només nacional sinó també internacional.

4.7. El moviment pacifista és un actiu important del nostre país

Aquesta cultura de pau ha cristal·litzat, entre d'altres, en l'educació per la pau, en els moviments d'objecció de consciència, d'insubmissió i antimilitaristes que van acabar amb el servei militar obligatori i que van liderar les protestes socials en contra de l'entrada a l'OTAN i contra les bases militars estrangeres. Aquest moviment per la pau ha interactuat amb d'altres moviments, com el feminista, l'ecologista, l'obrer, de solidaritat i pel drets humans, etc.

4.8. Catalunya ha desenvolupat també un marc legal per promoure la pau

L'any 2005, la Llei de Foment de la Pau va afavorir la creació d'institucions com el Consell de Foment de la Pau, l'Oficina per la Promoció de la Pau i els Drets Humans, i l'Institut Català Internacional per la Pau. Paral·lelament es va donar suport institucional a iniciatives de construcció de pau d'entitats de la societat civil catalana. Durant uns anys, hem estat un país innovador en matèria de construcció de pau a Europa, seguint les passes d'alguns països nòrdics amb una àmplia tradició de compromís per la pau.

4.9. Les organitzacions socials catalanes participen activament en el moviment internacional per la pau

La societat catalana no només ha aprofitat aquesta política institucional sinó que ha liderat la promoció de la pau, la defensa dels drets humans i de la justícia a escala internacional més enllà de l'acció de les institucions. Té una xarxa potent d'ONG de drets humans, de pau i de cooperació, un elevat nombre d'universitats i de centres de recerca que formen la ciutadania en temes de pau, conflictes i seguretat, i una presència notable en ONG i en organismes internacionals de catalans i catalanes formats en aquests temes.

4.10. Tenim la capacitat per generar un nou sistema de seguretat i de defensa

Per tot plegat, tenim avui la necessitat, la voluntat i la capacitat de generar un nou sistema de protecció i de seguretat, sense exèrcit, més efectiu i democràtic, en el marc de la creació d'un nou estat, que sigui la nostra contribució a un millor sistema de defensa i de seguretat internacional.

Primers signants, participants del seminari Estat de Pau

Jordi Armadans, director de FundiPau.

Alfons Banda, coordinador del Comitè internacional de FundiPau.

Pepe Beúnza, objector de consciència (1971). Col·lectiu Pau i Treva.

Núria Breu, del grup Gent de Pau i del Col·lectiu Pau i Treva.

Joan Contijoch, demòtic antimilitarista. Col·lectiu Pau i Treva.

Felip Daza, codirector de NOVACT Institut Internacional per l'Acció Noviolenta.

Lluís Fenollosa, pacifista, del consell de Nova-Innovació Social.

Josep Lluís Gordillo, del Centre Delàs d'Estudis per la Pau.

Jaume Llansó, insubmís i emprenedor.

Xavier Masllorens, president de FundiPau.

Martí Olivella, objector (1975) i president de Nova-Innovació Social.

Pere Ortega, president del Centre Delàs d'Estudis per la Pau.

Àlvar Roda, secretari de la Fundació Universitat de la Pau de Sant Cugat.

Fèlix Saltor, aprenent de noviolent.

Maria Gabriela Serra, Centre Delàs d'Estudis per la Pau, FundiPau i activista.

Lluís Sobrevia, objector de consciència (1977). Col·lectiu Pau i Treva.

Jordi Urgell, investigador per la pau.

Eduard Vinyamata, conflictològ i director del Campus per la Pau (UOC)

Barcelona, 1 de novembre de 2013

Suggeriments a: informacio@estatdepau.cat

Signatures i més informació a www.estatdepau.cat